

STRESZCZENIE

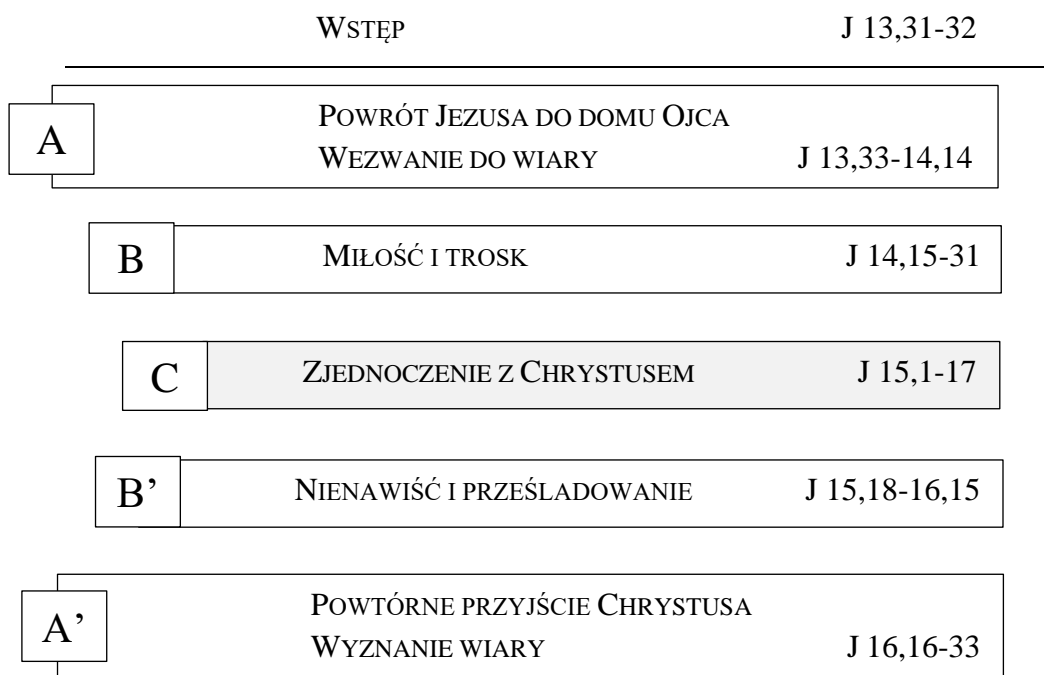
W niniejszej rozprawie doktorskiej podjęto próby pogłębienia przesłania teologicznego, zawartego w tekście J 13,31–16,33, stosując hebrajską retorykę biblijną, która koncentruje się przede wszystkim na badaniu relacji wewnątrz jednostek tekstualnych oraz pomiędzy jednostkami wyższymi, takimi jak części, fragmenty i sekwencje.

Praca została podzielona na cztery rozdziały. W rozdziale pierwszym ukazano ogólną charakterystykę wybranej metodologii. Przedstawiono terminologię używaną w hebrajskiej retoryce biblijnej podczas badań na tekstem oraz wskazano na różnice między inną metodą retoryczną, a mianowicie retoryką grecko-łacińską. Zauważono przede wszystkim, że teksty Starego, jak i Nowego Testamentu podlegają prawom nie tyle retoryki grecko-łacińskiej, nazywanej również „retoryką klasyczną”, co prawom retoryki hebrajskiej. Retoryka klasyczna przywiązuje uwagę głównie do stylistyki i funkcji retorycznej analizowanego tekstu, nie przykładając uwagi do jego teologicznego przesłania, natomiast w retoryce semickiej istnieje specyficzna inklinacja do paralelizmów, symetrii i kompozycji koncentrycznych, które prowadzą do wyciągnięcia wniosków teologicznych, wypływających z kompozycji tekstu. Warto jednak podkreślić, że retoryka semicka nie neguje wpływu greckiej kultury na teksty Pisma Świętego, jednak teksty biblijne, analizowane metodą retoryki klasycznej wydają się nieuporządkowane i źle skomponowane, podczas gdy badając je metodą retoryki semickiej, czyli zgodnie z ich własnymi prawami, okazują się skomponowane w mądry i spójny sposób¹. Obie metody analizy retorycznej mogą wzajemnie się uzupełniać, ponieważ jak słusznie stwierdził prof. Roland Meynet, są one jak: „siostry podobne, choć różne, różne, choć podobne”². Ponadto w rozdziale pierwszym ukazano różnice między retoryką hebrajską a metodami historyczno-krytycznymi, podkreślając, że krytyka literacka dokonuje dekompozycji tekstu, doszukując się różnych źródeł jego pochodzenia, podczas gdy retoryka hebrajska odkrywa jego kompozycję w całości, ukazując zamierzenia redakcyjne autora oraz wnioski teologiczne, które są aktualne również dla współczesnego odbiorcy. W ostatnim paragrafie pierwszego rozdziału przedstawiono tło historyczne retoryki hebrajskiej, począwszy od wieku XVIII aż do czasów współczesnych.

¹ R. MEYNET, *Wprowadzenie do hebrajskiej retoryki...*, s. 188.

² *Tamże*, s. 51.

Rozdział drugi w całości został poświęcony analizie tekstu J 13,31–16,33. Po dokonanej delimitacji, podzielono tekst na części i ukazano ich komplementarność. Następnie części ułożono we fragmenty i przedstawiono ich strukturę. Ostatnim etapem było utworzenie jednostek wyższych, jakimi są sekwencje, ukazanie kompozycji całościowej tekstu oraz nadanie tytułów poszczególnym jednostkom, zgodnie z głównymi myślami z nich wypływającymi. Kompozycja całościowa przedstawiona w sposób graficzny wygląda następująco:

Każda z sekwencji została opisana oraz przedstawiono jej komplementarność, ukazując sieć relacji intertekstualnych. Rozdział drugi okazał się najdłuższym w niniejszej pracy, ze względu na obszerny tekst biblijny, który został poddany szczegółowej analizie.

W rozdziale trzecim skupiono się na kontekście biblijnym oraz interpretacji głównych idei i wyrażeń zawartych w mowach pożegnalnych Jezusa (J 13,31–16,33), porównując badany tekst do innych perykop Pisma Świętego. Jest to niezbędny etap pracy nad analizą tekstu, ponieważ: „nawet odległe miejsca pisma mogą wpływać na formę i treść pojedynczego fragmentu”³. Przedstawiono znaczenie odejścia Chrystusa oraz Jego powrotu. Zwrócono uwagę, że Jego odejście, które związane jest ze śmiercią krzyżową, jest jednocześnie Jego chwałą, dlatego Jezus zaczyna swoją przemowę od

³ R. BARTNICKI, K. KLÓSEK, *Metody interpretacji Nowego Testamentu...*, s.57.

słów: „Syn Człowieczy został teraz otoczony chwałą, a w Nim Bóg został chwałą otoczony. Jeżeli Bóg został w Nim otoczony chwałą, to i Bóg Go otoczy chwałą w sobie samym, i to zaraz Go chwałą otoczy” (J 13,31-32). Ponadto w niniejszym rozdziale wyjaśniono znaczenie przykazania miłości, trwania w Chrystusie, czy misji uczniów. Przedstawiono postać Parakleta oraz władcy tego świata. Przybliżono zapowiedź zaparcia się Piotra oraz konsekwencje wiary i niewiary. Wskazano skuteczność modlitwy w imię Jezusa oraz zinterpretowano Jego słowa, że jest „drogą, prawdą i życiem” w odniesieniu do innych fragmentów Pisma Świętego.

Na podstawie kompozycji tekstu w rozdziale czwartym ukazano, że tekst J 13,31–16,33 zawiera pięć mów pożegnalnych Jezusa, które choć są ze sobą ściśle powiązane, to każda z nich wprowadza nowy wątek tematyczny. Wskazano, że mowy pożegnalne są częścią większej jednostki, czyli sekcji, którą najczęściej tytułuje się „Ostatnia Wieczerza”:

OSTATNIA WIECZERZA	J 13,1-30	Początek wieczerzy
	<i>J 13,31-32</i>	
	<i>Wstęp do mów</i>	
	J 13,33-14,14	I mowa pożegnalna
	J 14,15-31	II mowa pożegnalna
	J 15,1-17	III mowa pożegnalna
	J 15,18-16,15	IV mowa pożegnalna
	J 16,16-33	V mowa pożegnalna
J 17	Modlitwa Arcykapłańska	

Podczas badań nad tekstem zauważono, że ilość mów pożegnalnych nie jest przypadkowa. Liczba pięć ma bowiem w Biblii symboliczne znaczenie, a w samym tekście J 13,31-16,33 pojawia się wiele razy, np. Jezus pięciokrotnie zapowiada posłanie Parakleta (por. J 14,16.26; 15,26; 16,7.13); pięć razy mówi o przykazaniu miłości (por. J 13,34; 14,15.21; 15,10.12) i pięciokrotnie wspomina o modlitwie w imię Jego (por. J 14,13-14; 15,7.16; 16,23-24.26), a uczniowie zadają Jezusowi pięć pytań (por. J 13,36.37; 14,5.8.22). Pięć mów pożegnalnych Jezusa porównano z pięcioma wielkimi mowami Jezusa z Ewangelii według św. Mateusza:

Mowy pożegnalne Jezusa Ewangelia wg św. Jana	Wielkie mowy Jezusa Ewangelia wg św. Mateusza
J 13,33-14,14 – Powrót Jezusa do domu Ojca, wezwanie do wiary	Mt 5,3-7,29 – Kazanie na Górze
J 14,15-31 – Miłość i troska	Mt 10,5-42 – Mowa misyjna, wskazania dla uczniów
J 15,1-17 – Zjednoczenie z Chrystusem	Mt 13,1-52 – Mowa o Królestwie Niebieskim
J 15,18-16,15 – Nienawiść i prześladowanie	Mt 18,1-35 – Mowa o życiu wspólnoty, obraz Kościoła
J 16,16-33 – Powtórne przyjście Chrystusa, wyznanie wiary	Mt 24-25 – Mowa Eschatologiczna, wartość płynąca z wiary w Jezusa

Opisano podobieństwa pomiędzy poszczególnymi mowami, które dotyczą nauczania Jezusa oraz obrazowości przekazu. Podkreślono jednak, że mowy różnią się od siebie pod względem kontekstu, są unikalne, ale odnoszą się do tej samej rzeczywistości. Pięć mów Jezusa porównano również do Pięcioksięgu Mojżesza, skupiając się na pięciu głównych tematach: nauki etycznej, relacji z Bogiem, odpowiedzialności za nauki i przykazania, modlitwie i kulcie oraz trwaniu w wierze. W kolejnym paragrafie zostały przedstawione wnioski teologiczne każdej z mów pożegnalnych Jezusa, które wskazują na istotne aspekty, które wyznaczają kierunek życia każdego chrześcijanina. Przeanalizowany tekst J 13,31–16,33 inspirowało do zagłębiania się w rozumienie i praktykowanie nauk Jezusa oraz zachęca do wiary, miłości, wspólnoty oraz ufności w Jego obietnice.

Słowa kluczowe: Nowy Testament, hebrajska retoryka biblijna, mowy pożegnalne, Ewangelia według św. Jana.